

YARGILAMA VE SAVUNMA PRATİĞİ

BANKA MEVDUAT CÜZDANLARININ ve MUDİNİN İMZASINI TAŞIYAN KASA TEDİYE FİŞLERİNİN KANIT GÜCÜ (KARAR İNCELEMESİ)

Av. Fahrettin KAYHAN (*)

I. KARAR METNİ

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu,
T. 22.11.1995,E.1995/11-801
K.1995/992

Ankara Barosu Dergisi, 1997/2, s. 181

Yargıtay Kararı:Taraflar arasındaki "alacak" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Karşıyaka Asliye Ticaret Mahkemesi'nce davanın kabulüne dair verilen 07.04.1994 gün ve 1993/228 E- 1994/87 K. sayılı kararın incelemesi, davalı banka vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 11 Hukuk Dairesi'nin 21.11.1994 gün ve 1994/4763-8849 sayılı ilamı ile; (...Davacı vekili, müvekkilinin davalı banka nezdinde 1 yıl vadeli % 77 faizli olarak 14.02.1989 tarihinde 6282 nolu hesap açtırdığını, işlemiş faizlerin dokunmayarak, 14.2.1993 tarihi itibarıyla ban-

kaya başvurduğunda, hesabın kapatıldığı gerekçesiyle ödeme yapılmadığından, ihtar çekilmesine rağmen ödenme-yen alacağının, ihtar tarihi 8.6.1993 tarihinden itibaren ticari reeskont faizi ile 14.2.1993 tarihinde 34.322.143.-TL olan alacağın tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, davacı adına açılan hesabın 14.02.1991 tarihinde davacı imzasına yapılan kasa ödeme fişleri ile kapatıldığı, ödeme fişlerindeki imzaların davacıya ait olduğu saptandığından, davacının alacağı bulunmadığını savunarak davanın reddini istemiştir. Mahkemece, toplanan delillere, dosya kapsamı ve bilirkişi raporuna göre, 14.02. 1989 tarihinde 1 yıl vadeli olarak, davacı adına açılan 6282 nolu hesabın, 14.02.1991 tarihli kasa ödeme fişleri ile davacıya ait imzalarla kapatılmış ise de, bu ödeme tarihinden sonra banka yetkilisi ta-

(*) Ankara Barosu.

rafından bazı işlemlerin yapılmış olması, cüzdanın davacı elinde olması ve bu son vade tarihinin 14.02.1993 yazılı olması karşısında bu ödemelerin gerçekleri yansıtmadığı, bankanın çalışanlarının eylemlerinden sorumlu olduğu gerekçeyle 36.393.395.TL nin davalıdan tahsiliyle, ana para 34.322.143 TL üzerinden dava tarihi itibarıyla % 40 faiz yürütülmesine karar verilmiştir.

Dava dosyası içerisindeki ve altındaki imzaların davacıya ait olduğu sabit bulunan banka kasa tediye fişleri ile davacı tarafa ödeme yapıldığı sabit bulunduğu göre, bu ödeme fişleri dikkate alınarak bilirkişi raporuna göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken, raporun tediye fişlerini dikkate almayan bölümüne itibar edilerek davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir) gerekçeyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Temyiz Eden: Davalı Banka vekili

Hukuk Genel Kurulu Kararı: Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Davacının davasına dayanak yaptığı, davalı bankaya ait mevduat hesap cüz-

danında, banka yetkililerinin imzasının mevcut olmadığı, ancak buradaki yazılar ve tek imzanın bankanın müdür muavini F.B'a ait bulunduğu, üç grafoloji uzmanından oluşan bilirkişi kurulunun verdiği 23.12.1993 günlü rapordan anlaşılmıştır. Bir güven müessesesi olarak bankaların kendilerini temsil yetkisi verdiği ticari mümessil niteliğine haiz kişilerin, bankacılık sahasında vaki eylem ve tasarruflarından mudilerine karşı sorumlu tutulması, BK 449 ve onu izleyen maddeleri hükümleri gereğidir.

Kural olarak, davacı adına olan banka hesap cüzdanlarında gösterilen bedelden, davalı bankanın sorumlu tutulması icabeder. Ancak, bu cüzdandan yine imzaları grafoloji uzmanlarının raporlarıyla davacıya ait olduğu saptanan banka tediye fişleri ile ödeme yapılmış bulunmaktadır. O itibarla, davacı imzasını taşıyan kasa tediye fişleri tutarının, davalı bankanın borcundan mahsup edilmesi icap eder.

Bu yön gözetilmeksizin davanın tamamının kabul edilmesi doğru değildir. O halde usul yasaya uygun bulunmayan direnme kararı bozulmalıdır.

Sonuç: Davalı banka vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının yukarıda gösterilen nedenlerden dolayı HUMK'nın 429. maddesi gereğince **BOZULMASINA**, istek halinde tem-

yiz peşin harcının geri verilmesine 22.11.1995 gününde oy birliğiyle karar verildi.

II. KARARIN ELEŞTİRİSİ

A. OLAY: Mahkeme kararlarından yararlanılabilmesi (MK m.1), bu kararların bilimsel olarak eleştirilebilmesi için, hüküm metninden, olayın ve hukuksal sorunun çözümünde yararlanılan hukuki esasların (principle) açıkça anlaşılması gerekir.⁽¹⁾ İnceleme konusu karar adli yazım tekniği ve dilbilgisi açısından kusurludur. Her şeyden önce kararda, vakıa açık olarak ortaya konulmamıştır. Karara neden olan olayın bazı noktaları kapalı bırakılmıştır. Karar bu yönden yoruma muhtaçtır. Genel Kurul Kararından anlaşılabilirdiği kadarıyla:

Bidayet mahkemesi ve 11 Hukuk Dairesinin Kararından, davacının imzasını taşıyan kasa tediye fişleriyle, davacı adına açılan hesabın 14.02.1991 tarihinde kapatıldığı anlaşılmaktadır. Bidayet mahkemesi, "14.02.1989 tarihinde 1 yıl vadeli olarak davacı adına açılan ... hesabın, 14.02.1991 tarihli davacıya ait

(¹) Yaşar Karay alçın, Hukukta Öğretim-Kaynaklar-Metot Problem çözme, Banka ve Ticaret Enstitüsü Yayınları, Genişletilmiş 4. baskı, 1994, s. 119; Fahrettin Kayhan, Hukuk Davalarında Avukatlık Sanatı, Karşı yayınlar, 1993, s. 53 vd.

imzalarla kapatılmış ise de , bu ödeme tarihinden sonra banka yetkilisi tarafından bazı işlemlerin yapılmış olması cüzdanın davacı elinde olması ve bu son vade tarihinin 14.02.1993 yazılı olması karşısında bu ödemeleri gerçeği yansıtmadığı, bankanın çalışanlarının eylemlerinden sorumlu olduğu..." gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiştir.

Temyiz incelemesini yapan 11 Hukuk Dairesi, " ...altındaki imzaların davacıya ait olduğu sabit bulunan banka kasa tediye fişleri ile davacı tarafa ödeme yapıldığı sabit bulunduğu göre, bu ödeme fişleri dikkate alınarak bilirkişi raporuna göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken..." gerekçesiyle kararı bozmuştur.

Bidayet mahkemesi kararı ile Daire kararı birlikte değerlendirildiğinde, birden fazla kasa tediye fişinin bulunduğu, fişlerin üzerindeki imzaların davacıya ait olduğu, fişlerin içeriğinden bankaca davacı tarafa ödeme yapıldığı ve hesabın kapatıldığı anlaşılmaktadır. Bidayet mahkemesiyle Özel Daire arasındaki uyuşmazlık, altındaki imzaların davacıya ait olduğu sabit bulunan kasa tediye fişlerinin gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, davacı tarafa bu kasa tediye fişleri ile gerçekten ödeme yapıp yapılmadığı noktasında toplanmaktadır.

Genel Kurul ise, kasa tediye fişleri ile davacı tarafa ödeme yapıldığını kabul etmekte, ancak bu ödemeyele hesabın kapanmadığı, kasa tediye fişleri tutarının mevduat hesap cüzdanında yer alan meblağdan mahsup edilerek bakiye alacak için davanın kısmen kabulüne karar verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Genel Kurul, kasa tediye fişleriyle davacıya ödemenin gerçekten yapıldığını kabul ederek Bidayet Mahkemesinin aksi görüşüne karşı çıkmakta ve Özel daire görüşüne katılmaktadır. Ne var ki, Genel Kurul, Hem bidayet mahkemesinin hem de 11. Hukuk Dairesinin, kasa tediye fişleriyle hesabın kapatıldığına ilişkin tespitine karşı çıkmaktadır. Kararda doğrudan yer almamakla birlikte gerekçenin yorumundan, Kurulun, banka hesap cüzdanında yer alan meblağla kasa tediye fişlerinde yer alan tutar arasında fark olması ve muhtemelen bidayet mahkemesi kararında belirtildiği gibi kasa tediye fişleri ile yapılan ödemeden sonra da hesapta bazı işlemlerin yapılması nedeniyle, tediye fişlerindeki hesabın kapatıldığına ilişkin içeriğe itibar etmediği, sorunu mahsup işlemiyle çözdüğü anlaşılmaktadır.

B. HUKUKSAL SORUN: Kanımca, hukuksal sorunun sağlıklı çözüme kavuşturulabilmesi için: Öncelikle, banka mevduatının ispat şekli araştırılmalı, bu çerçevede mevduat hesap cüzdanının

hukuksal nitelemesi yapılmalıdır. Daha sonra kasa tediye fişlerinin hukuksal niteliği araştırılarak, bu fişlerin gerçeği yansıtmadığı iddiasının hukuksal temeli irdelenmelidir.

C. BANKA MEVDUATININ ISBAT ŞEKLİ VE MEVDUAT CÜZDANININ HUKUKİ NİTELİĞİ:

Banka mevduatının Usul Hukuk açısından ispat şeklini irdeleyebilmek için, öncelikle bu kavramın maddi hukuk açısından nitelemesi yapılmalıdır. Banka mevduatı Türk pozitif hukukunda Bankalar Kanununda düzenlenmiştir (m.24-32). Ancak kanunda mevduat kavramı tanımlanmamıştır. Öğretide “mevduat”, genellikle, şu şekilde tanımlanmaktadır: “Mevduat, istenildiği anda veya belirli bir vade sonunda geri alınmak üzere gerçek veya tüzel kişiler tarafından bankaya yatırılan paralardır”⁽²⁾. Bu tanıma göre, mevduat, hukuki bir ilişkinin adı değildir; mevduat terimi, doğrudan doğruya bir miktar parayı ifade etmektedir. Gerçekten de, kavram, mu-di-banka ilişkisini açıklamaktan uzaktır. Mevduat, tanımı itibarıyla, olsa olsa bu ilişkinin bir unsuru veya sonucu ola-

⁽²⁾ Ünal Tekinalp, Banka Hukukunun Esasları, İstanbul, 1988, s.309, İbrahim Kaplan, Banka Sözleşmeleri Hukuku, C I, Ankara 1966 s.130, Vedat Onur, Banka Muamelelerinin Hukuki Mahiyetleri, İktisadi Fonksiyonları ve İşletme

bilir. Burada araştırılacak husus, mudi-banka ilişkisinin hukuksal niteliğidir.

Mudi-banka ilişkisinin hukuksal niteliği çok tartışmalıdır. Bazı yazarlar ilişkiyi, karz sözleşmesi olarak nitelendirirken, diğerleri hukuksal ilişkinin u-sulsüz tevdi olduğu kanısındadır. Bir kısım yazarlar da, ilişkinin hukuksal niteliğinin, vadeli ve faizli olup olmamasına ve tarafların amaçlarına göre tayin edilmesini kabul ederler. Nihayet bir başka görüşe göre mevduat ilişkisi, kendine özgü sözleşmedir⁽³⁾. Bütün yazarlar banka ve mudi arasındaki mevduat ilişkisinin bir 'sözleşme' olduğu hususunda hemfikirdir. gerçekten de, ortada iki taraf vardır; tarafların karşılıklı irade beyanları ile mudi, bir miktar parayı bankaya yatırmaktadır. İcap, mudiden gelmekte, banka icabı kabul ederek ve parayı alarak sözleşmeyi oluşturmaktadır. O halde, banka ile mudi arasında kurulan bu hukuksal ilişkinin bir sözleşme olduğunda kuşku yoktur. Biz, bu sözleşmeyi yine mevduat terimini esas alarak 'mevduat sözleşmesi' olarak adlandıracağız.

Hususiyetleri, Ankara 1959 s.115, Tezer Öcal, Türk Banka sistemi, Ankara, 1973, s.36

(³) Mevduatın hukuksal niteliği konusundaki tartışmalar için bk: Kaplan, s. 198 vd; Tekinalp, s.308, İsmail Doğanay, "Bankaların istihdam Ettiği Memurların Haksız Eylemlerinden Dola-

Bilindiği gibi, BK 11. maddesinin 1. fıkrasında 'sözleşmelerde şekil serbestisi ilkesi' öngörülmüştür. Kural bu olmakla beraber, kanun veya taraflar sözleşmenin geçerliliği için bir şekil mecburiyeti öngörmüşse, mecburi şekle riayet edilmeden akdedilen sözleşme geçersizdir (BK.11\2, 16). Bankalar Kanunu ve diğer mevduat sözleşmesini, sıhhat şartı olarak bir şekle tabi tutmamıştır. Hal böyle olunca, mevduat sözleşmesinin geçerliliği, kural olarak, hiçbir şekle tabi değildir. Acaba, Usul Hukukunda, mevduat sözleşmesinin kanıtlanması hususunda bir şekil mecburiyeti konulmuş mudur? Başka bir deyimle, mevduat sözleşmesinin ispat şekli nedir?

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 288' nci maddesine göre, bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar ve değeri 10.000.000.-TL yi geçtiği takdirde senetle ispat edilmesi gerekir. Banka ile mudi arasındaki mevduat sözleşmesinin hukuksal işlem olduğu tartışmasızdır. Buradan yola çıkılarak, 10.000.000.-TL yi geçen mevduat hesabının senetle ispat zorunluluğu

yı, Mevduat Sahiplerine Karşı Hukuki Sorumluluğu" Ticaret Hukuku ve Yargıtay kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, XIII, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, 1996, s.183

kapsamında kaldığı söylenebilir. Bu sorunu aşağıda yeniden ele almak üzere, bir an için mevduat hesabının senetle ispat zorunluluğu kapsamında kaldığını kabule edelim.

Bu noktada, banka mevduat hesap cüzdanının senet niteliğinde olup olmadığı tartışması gündeme gelmektedir. Bilindiği gibi, mevduat sözleşmesi kurulduğunda, daha basit bir deyimle mudi bankaya para yatırdığında banka tarafından mudi adına bir mevduat hesabı açılır. Mevduat hesabı, bankada müşterinin örnek imzasının alındığı hesap kartonuna yazılır ve müşteriye bir hesap cüzdanı verilir. Karton ve cüzdan, hesaptaki hareketi, yani hesaba yatırılan ve çekilen miktarı gösterir. Kural olarak, müşteri cüzdanı ile hesaba para yatırıp çektiğinden karton ve cüzdan aynı bakiyeyi gösterir. Ne var ki bankalar, tanıdıkları müşterilerinin, cüzdansız olarak para yatırmaları ve çekmelerine müsaade ettiklerinden, karton ile cüzdan arasındaki bakiye özdeşliği genellikle gerçekleşmemektedir.

Uygulama bu olmakla beraber, banka mevduat cüzdanının biçimi ve içeriği Bankalar Kanununda düzenlenmemiştir. Hatta, mevduat sözleşmesi kurulduğunda mudiye, cüzdan verileceğine dair bir hüküm de bulunmamaktadır. Buna karşın, uygulamada cüzdan nama veya ha-

miline düzenlenmektedir. Maddi hukuk açısından hamiline yazılı mevduat cüzdanlarının kıymetli evrak niteliğinde bulunduğu öğretisi ve uygulamada tartışmasız kabul edilmektedir. Nama yazılı hesap cüzdanlarının, kıymetli evrak olup olmadığı ise tartışmalıdır. Bir kısım yazarlar, nama yazılı cüzdanları, müşterinin tasarruf yetkisini gösteren ve ispatlayan, ibrazı gerekli, banka açısından özel nitelikli borç senedi olduğunu ileri sürmektedirler⁽⁴⁾.

Maddi hukuk bakımından durum bu olmakla birlikte, mevduat cüzdanının Usul Hukuku yönünden niteliğinin ne olduğu öğretisi ve uygulamada açık olarak ortaya konulmamıştır. İnceleme konusu kararda da bu hususa açık olarak değinilmemiştir.

Kanaatimizce, sorunu iki başlık altında incelemek gerekmektedir: 1. Banka ticari mümessilinin imzasını içeren mevduat cüzdanının hukuksal durumu 2. İmza ihtiva etmeyen mevduat hesap cüzdanının hukuksal niteliği.

1. Banka Ticari Mümessilinin İmzasını Taşıyan Hesap cüzdanının İspat Gücü: banka hesap cüzdanının yetkili personelin imzasını taşıması durumunda, cüzdanın hukuksal niteliğini saptama-

⁽⁴⁾ Kaplan, s.207, Tekinalp, s.333

ma girişiminde ilk akla gelen , cüzdanın senet sayılıp sayılamayacağı olasılığıdır. Senet, Usul Kanunumuzda tanımlanmamıştır. Öğretide yapılan tanıma göre, bir kişinin vücuda getirdiği ve getirttiği kendi aleyhine delil teşkil eden yazılı belgedir⁽⁵⁾. Hukuk Usulü Muhakemeleri kanununun 299\1 ve 314 maddelerinden yola çıkılarak senet, adi (gayri resmi) ve resmi senet olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Resmi bir makam veya memurun katılımı olmaksızın düzenlenen senetlere adi (gayri resmi) senet denilmektedir. Adi senette, nelerin bulunması gerektiği ve şeklinin nasıl olması gerektiği Usul Kanununda belirtilmemiştir. Ancak, Borçlar kanununun 13 ve 14. maddelerinden hareketle, senedin belgelendirdiği hukuksal işlem hakkında tam bilgiyi içermesi ve senedin altının aleyhine delil teşkil edecek kimse tarafından imza edilmesi gerekir. Aleyhine delil teşkil eden imzasını taşımayan belge, senet niteliğinde değildir⁽⁶⁾.

Bankalar Kanununun 5. maddesine göre bankalar anonim ortaklık olarak kurulurlar. Banka, bir tüzel kişilik olduğundan, gerçek kişi gibi doğal bir iradeye

⁽⁵⁾ Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. II, 1980, s.1426

⁽⁶⁾ Kuru, s. 1432

sahip değildir. Tüzel kişiler kural olarak organları aracılığıyla medeni haklarını kullanırlar⁽⁷⁾. Bu nedenle, kural olarak bankanın organları, bankayı ilzam eden bir hukuksal işlemi yapabilirler. Bununla birlikte, Bankanın organları, işlerin idaresini ve hukuksal işlemlerin kurulmasını tayin ettikleri ticarî mümessiller aracılığıyla gerçekleştirirler. Bankalar, şubelerini ticari mümessil vekilleri aracılığıyla işletip o şekilde faaliyetlerde bulunurlar⁽⁸⁾. Bu nedenle, banka şubesinde, 'imza yetkisine sahip personel Borçlar Kanununun 449, 450 anlamında ticari mümessildir⁽⁹⁾.

Ticari mümessil, Borçlar Kanununun 450. maddesine göre, hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı, müessese sahibi hesabına kambiyo taahhütlerinde bulunmak ve onun namına müessesenin gayesine dahil olan bilumum tasarrufları yapmak yetkisini haiz sayılır. Ticari mümessil, açık yetkisi olmadıkça, gayri menkulleri temlik ve bir hak ile takyit edemez. Mevduat sözleşmesi yapmak ve mudiye hesap cüzdanı düzenleyip

⁽⁷⁾ Teoman Akünel, Türk Medeni Tüzel Kişiler, İstanbul, 1995, s. 33

⁽⁸⁾ İsmail Kırca, Ticari Mümessillik, Ankara, 1996, s. 58

⁽⁹⁾ Doğanay, s.193

vermek bankalar açısından müessesenin gayerine dahil hususlardandır. Bu sebeple, bankaların kendilerini temsil yetkisi verdiği ticari mümessil veya vekil niteliğini haiz kişilerin, düzenleyip imzalayarak mudiye verdikleri mevduat cüzdanları HUMK açısından senet niteliğindedir.

2. Banka Ticari Mümessilinin İmzasını Taşımayan Banka Cüzdanının İspat Gücü: Mevduat cüzdanı, bankayı temsile yetkili ticari mümessil niteliğinde olmayan banka personeli tarafından düzenlenip imzalanmışsa, ya da cüzdan ticari mümessil veya vekilin imzasını taşımıyorsa hukuksal niteleme ne olacaktır ?

Bu durumda, mevduat cüzdanı HUMK açısından senet niteliğini yitirmektedir. Ancak, bilindiği gibi, banka cüzdanları herhangi bir kırtasiyeciden temin edilen belgeler değildir. Her banka kendi amblesini taşıyan üzerinde seri ve sıra numarası bulunan cüzdanlar bastırıp, bunları zimmetli olarak yetkili kişilere vermektedir. Banka personeli tarafından bu cüzdanlar el veya makine ile doldurulmakta ve mudiye verilmektedir. Çoğu kez, mudiye verilen bu cüzdanlarda imza bulunmamaktadır. Bankalar, güven kuruluşları olduklarından, mudiler bu eksikliklere dikkat etmemektedirler. Uygulamada, hesap açıldığında mudiye,

genellikle, hesap cüzdanı verilmektedir. Ancak, tam anlamıyla senet niteliğini taşıyan mevduat cüzdanına rastlamak istisnaidir.

Hal böyle olunca, mevduat sözleşmesinin senetle ispat edilmesinin zorunlu olduğu yolundaki bölümün başında incelediğimiz düşünceyi yeniden gözden geçirmemiz gerekmektedir. Hal gereğince ve iki tarafın durumlarına göre senede bağlanması yaygın olmayan hukuksal işlemler her türlü delille kanıtlanabilir (HUMK 293\3). Önceki paragrafta değindiğimiz gibi olayların çoğunda banka, mudiye bankaca özel olarak basılmış bir hesap cüzdanı düzenleyip vermektedir, ama cüzdanların çoğu ticari mümessil veya vekilin imzasını ihtiva etmemektedir. Diğer yandan Türkiye'de bankalar 3182 sayılı Bankalar Kanununun 5 ve 11 maddeleri hükümlerine göre bakanlar kurulunun özel izniyle kurulan, diğer bir deyişle imtiyaz suretiyle verilen bir işi yerine getiren güven müesseseleridir. Diğer yandan, banka mevduatı devletin kontrol ve güvencesi altındadır. Tüm bu hususlar dikkate alındığında banka mevduatının ispat şekli bakımından HUMK 293'3 kapsamında kaldığı, başka bir deyimle senetle ispat mecburiyetinin söz konusu olmadığı kanısındayım.

Bu durumda, ticari mümessil veya vekilin imzasını ihtiva etmeyen banka mevduat cüzdanının usul hukuku açısından hukuki nitelmesi yapılmalı, delil değeri ortaya konulmalıdır.

Bu tür bir cüzdanın yazılı delil başlangıcı olduğu, bu yönüyle de senetle ispat zorunluluğunun istisnasını oluşturduğu düşünülebilir. Yazılı delil başlangıcı HMUK 292/2 de tanımlanmıştır. Buna göre, yazılı delil başlangıcı, iddianın tamamen ispatına yetmemekle beraber, bunun vukuuna delalet eden ve aleyhine ibraz edilmiş olan taraftan sadır olan belgelerdir⁽¹⁰⁾. Yazılı delil başlangıcı tek başına, hüküm kurmaya elverişli değildir, diğer delillerle desteklenmesi gerekir. Ancak kanımca, banka hesap cüzdanının banka tarafından özel olarak bastırıldığı teselsüllü bir şekilde seri ve sıra numarasını ihtiva ettiği, banka tarafından bu cüzdanların zimmetli olarak personeline teslim edildiği, herhangi bir kırtasiyeden temin edilebilen bir belge olmadığı, mudinin bu belge dışında başka delil bulmasının imkansız olduğu olguları dikkate alındığında, mevduat cüzdanının yazılı delil başlangıcından kanıt değeri olarak farklı bir delil olduğunun kabulü gerekir.

Kanaatimizce, ticari temsilci veya vekilin imzasını taşımayan mevduat cüz

⁽¹⁰⁾ Kuru, s.1588

danı, bir delil olmayıp, fiili bir karinedir. Fiili karine, belli bir olaydan belli olmayan bir olay için hakim tarafından çıkarılan sonuçlardır. Fiili karine lehine olan taraf, o vakıayı ispat etmiş sayılır. Fakat karşı taraf fiili karinenin aksini ispat edebilir. Kanımızca senet niteliği taşımayan cüzdanla mudi, cüzdanın içerdiği bakiyeyi ispat etmiş sayılır. Bu karinenin, aksini bankanın ispat etmesi gerekmektedir.

Ancak, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 1.11.1994 gün ve E.1994\3602, K. 1994\10254 sayılı kararında aynen: "...usulünce düzenlenmiş ve yetkilisinin imzasını taşıyan hesap cüzdanı müşterinin banka nezdindeki mevduatını kanıtlayıcı belgesidir. Banka, hesap cüzdanındaki mevduat miktarınca müşteriye karşı borçlu olup, bunu kanun ve sözleşme hükümlerine göre geri ödemekle yükümlüdür. Bu niteliği dikkate alındığında, davalı banka yetkilisinin imzasını taşımayan hesap cüzdanı ile bankanın sorumluluğundan bahsedilemez. Banka kayıtlarında da davacı adına dava konusu hesabın kaydı bulunmadığından, davanın reddi gerekirken mahkemece davacı elinde bulunan hesap cüzdanındaki yazıların yetkili müdür yardımcısına ait olduğundan bahisle ve bankanın sorumlu tutulacağına yönelik gerekçeyle davanın kabul edilmesi yanlıştır..."

denilmektedir. Yargıtay bu kararında, ticari mümessilin imzasını taşıyan cüzdanının senet niteliğini, "kanıtlayıcı belge" terimini kullanarak kabul etmekle birlikte, bu imzayı taşımayan hesap cüzdanının hiç bir kanıt değerinin bulunmadığını ileri sürmektedir. Karar, İsmail Doğanay tarafından, bankaların güven müessesesi olduğunun göz ardı edildiği ve doyurucu gerekçeye sahip olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir⁽¹¹⁾. Doğanay'ın bu tebliğinde, mevduat cüzdanının hukuksal niteliğine değinilmemiştir. Kararda eleştirilmesi gereken yön, mevduat cüzdanının hukuksal nitelimesinde yanılğıya düşülmesidir.

Bu hukuksal ilkeler ışığında karara konu olaya dönecek olursak, müdür muavini F.B nin bankayı temsile yetkili ticari mümessil niteliğini haiz bulunduğu, F.B tarafından düzenlenen ve imzalanan ve hesap cüzdanının senet niteliğinde olduğu, mevduat cüzdanının sahteliği ya da hata, hile, ikrah sonucu düzenlenip imzalandığı ileri sürülmediğine göre davacının iddiasını senetle ispatladığı kabul edilmelidir. İnceleme konusu kararda, banka hesap cüzdanının, senet niteliğinde olduğu hususuna açıkça değinilmemekle birlikte, ticari mümessil niteliğindeki banka personelinin imzasını taşıyan banka hesap cüzdanında yazılı

(11) Doğanay, s.197

bedelin gerçeği yansıttığı kabul edilerek, doğru sonuca ulaşılmıştır.

D. KASA TEDİYE FİŞLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE İSPAT GÜCÜ:

Kasa tediye fişleri, banka tarafından ilgisine banka tarafından belli bir ödeme yapıldığını gösteren, ödeme yapılanını imzasını ihtiva eden muhasebe belgelerdir. Bu belgelerin, önceki bölümde açıklanan hukuksal ilkelere göre, HUMK anlamında adi senet niteliğinde olduğunda kuşku yoktur.

Olaydan anlaşıldığı kadarıyla, davacının tediye fişlerinin altındaki imzaların kendisine ait olmadığı iddiasında (sahtelik) bulunmuştur. Kararda söz konusu edilmediğine göre, davacı, hata, hile, ikrah iddiasında bulunmamıştır. Esasen, bu iddialar, mahiyeti itibarıyla, sahtelik iddiasıyla bağdaşmazlar. O halde, davacının, kasa tediye fişlerinin gerçeği yansıtmadığı iddiası, fişlerin altındaki imzaların kendisine ait olmadığı hukuksal temeline dayanmaktadır. Mahkemede, bu çerçevede grafolojik inceleme yaptırmış, inceleme sonucunda imzaların davacıya ait olduğu anlaşılmıştır. Hal böyle olunca, davacının imzasını taşıyan kasa tediye fişleri ile davacıya ödeme yapıldığının ve şayet kasa tediye fişinde yazılıysa hesabın fiş tarihleri o-

lan 14.02.1991 tarihinde hesabın kapatıldığının kabulü gerekir.

Ne var ki, özel daire kararına göre, hesap cüzdanında bu tarihten sonra da işlem yapıldığı anlaşılmaktadır. Genel Kurul Kararında da, kasa tediye fişleri tutarının banka hesap cüzdanındaki davalı bankanın borcundan mahsup edilmesi gerektiği belirtildiğine göre, kasa tediye fişleriyle ödeme yapıldıktan sonra da hesap cüzdanında bazı işlemlerin yapıldığı hususunun Genel Kurulca da kabul edildiği anlaşılmaktadır. Eğer bu işlemler arasında, davacının para yatırdığına ilişkin bilgi varsa hesabın 14.2.1991 tarihinde yeniden açıldığı kabul edilmelidir. Hal böyle olunca, 14.02.1991 tarihi sonrası yapılan işlemler itibarıyla hesap cüzdanına göre davacının alacağı varsa, bu meblağa hükmetmelidir.

III. SONUÇ

Yukarda izah edilen nedenlerle,

1. Bidayet mahkemesinin kasa tediye fişlerinin gerçeği yansıtmadığı yönündeki düşüncesine katılmıyoruz. Özel Dairenin de, tediye fişlerinin tarihi olan 14.02.1991'den sonra yapılan işlemleri geçerli saymayan görüşü yerinde değildir.

2. Genel Kurul Kararı ise, uyuşmazlığın özünü oluşturan banka mevduat cüzdanı ile kasa tediye fişlerinin içeriğini ve hukuki niteliğini incelemeye elverişli

olarak ortaya koymamaktadır. Genel Kurul kararının gerekçesi bu yönden doyurucu olmaktan uzaktır.

3. Kanımızca, Bankaların kendilerini temsil yetkisi verdiği ticari mümessil niteliğini haiz kişilerin düzenleyip imzalayarak mudiye verdiği mevduat cüzdanı HUMK açısından adi senet niteliğindedir. Aynı şekilde, davacının imzasını taşıyan kasa tediye fişleri de adi senettir. Taraflar bu belgelere karşı hata, hile, ikrah iddiasında bulunmamışlardır. Sahtelik iddiaları ise bilirkişi incelemeyle çürütülmüştür. Bu belgeler, olayımızda kesin delil niteliğini taşımaktadır. O halde, her iki senet muhteviyatı karşılaştırılarak, kasa tediye fişlerinin içeriğinden hesabın 14.02.1991 tarihinde davacıya ödeme yapılarak kapatıldığı anlaşılıyor ve hesap cüzdanından da hesabın kapandığı bu tarihten sonra bazı işlemlerin yapıldığı olgusu saptanmışsa, hesabın yeniden açıldığını kabul etmek gerekir. Yapılacak mahsup işlemi, hesabın kapatılmasından önceki işlemleri kapsamamalıdır. Yapılacak iş, hesabın kapatıldığı 14.02.1991 tarihinden sonra yapılan işlemlerden dolayı davacının bir alacağı varsa bu meblağ yönünden davanın kabul edilmesi gerekir. Bu yönlerden, Genel Kurul Kararını sonuç olarak kısmen doğru buluyoruz.

4. Diğer yandan, Kanaatimizce, incelenen karara konu olan doktrinde ayrın-

tılı olarak ve bütün yönleriyle aydınlatılmış olan tartışmalı bir konu değildir. Tartışılan sorunun, bilimsel bir temelini bulunmaması halinde, başka bir deyimle karara konu olan vakıanın, çok sık uyuşmazlık konusu olan ve bu nedenle öğretisi ve uygulamada çok tartışılmış olaylardan olmaması halinde, hukuksal sorunun tüm yönlerinin ve sonuçlarının ilk verilen kararlarda fark edilmesi mümkün değildir. Kaldı ki,

Kararda genel , soyut ve açık bir hukuki esas da benimsenmiş değildir⁽¹²⁾. Bu nedenlerle, incelenen kararda benimsenen içtihadın, normatif değeri ve emsal olma kıymeti düşüktür.

(12) Meier-Hayoz, Art 1, No: 474 vd. (çev. E. Önen), Özel Olarak Kazai İchtihadın Tanzim Edici-Normatif kuvveti Meselesi, AHFM. xxv. 1968, sayı: 1-2 s. 167vd.,